

Posudek oponenta bakalářské práce

Mariana Pecháčková: Vliv vizuální kultury na výtvarné umění dneška

Autorčino tázání po tom, jak se ve výtvarném umění projevují některé tendence současné vizuální kultury, představuje komplexní a důležitou problematiku. Nesnadné je ovšem rozlišit, co je specificky tendencí vizuální kultury a co spadá obecněji mezi charakteristiky dobového epistémé. Také je mnohdy komplikované vést jasná rozhraní mezi vizuální kulturou a výtvarným uměním – tyto oblasti spadají částečně do různých diskurzivních formací (první je vymezena hlavně mediálně a smyslově, kdežto druhá ideově či pojmově) a tak se občas spíše mívá jakožto zástupci různých „světů“ (obdobně se třeba nedají hledat zřetelná rozhraní a vztahy mezi sluchem a politikou, gestikulací a právem apod.). Také se naskytá otázka, které tendence lze pokládat za nejdůležitější a signifikantní dobové fenomény. Autorka se opírá o relevantní teoretickou literaturu (Mirzoeff ad.), která jí umožňuje vybírat určité kategorie, které jsou pro dnešní stav vizuální kultury charakteristické. Teoretická část práce je zpracována velmi zdařile a mám k ní jen několik případných diskusních námětů. Lze kupříkladu hovořit o tom, že stále žijeme v epoše postmoderny? Nebo bychom měli chápat dnešek jako další historickou fázi, která již postmodernu nechala za sebou? (Třeba Baumanova „tekutá modernita“ už zřejmě znamená cosi jiného než postmoderní trendy 70. a 80. let 20. století.) Našli bychom jiné charakteristické tendence současnosti (než mirzoeffovské město, mládí, propojení a žhnutí), kdybychom zkoumali třeba audio-kulturu, textovou kulturu apod.? Jde tedy jen o specifika vizuální kultury nebo jsou to jedny z obecných charakteristik dnešní doby bez ohledu na to, zda se vyskytují v nejrůznějších obrazových médiích? Vzhledem k tomu, jak např. zmiňovaný Arthur Danto vykládá pojem umění – má výtvarné umění nutně něco společného s „vizualitou“? Dnešní doba bezesporu velmi využívá obrazových nástrojů a tyto se podílejí na reflexi i konstrukci trendů současného epistémé. Lze si však představit epochu, kdy by obrazové prostředky respektive umění neměly poměrně úzký vztah k charakteristickým rysům svého epistémé?

Velmi důležité jsou autorčiny úvahy o momentu rychlosti či času v dnešní situaci. Jakési „zčasování dějin“ probíhá už od počátků modernity (třeba někteří romantičtí myslitelé kolem roku 1800 nalézali ve „zčasování“ rozdíl oproti dřívějšímu klasicistnímu uvažování, které se zabíralo spíše prostorovými vztahy). Úvahy o moderním „zčasování“, rychlosti,

inovaci, mládí apod. v kontrastu ke klasicistnímu trvání, stabilitě, stálosti apod. předcházely obdobím technologických proměn. Změny symbolických systémů předcházely proměnám technologických, praktických podmínek. Dnes se možná nalzáme na pomyslné špičce ledovce modernity, kdy akcelerace technologických a praktických změn následuje v těsném závěsu za posuny představ a myšlenkových vzorců, ale není jejich hybatelem. Mirzoeff a další teoretici i autorka vlastně prokazují, že žijeme v tomto zhuštěném modelu modernity s jeho klíčovými „obsesemi“ (město, mládí, rychlost apod.). Nadšení z moderních trendů však dnes vystřídal kritický odstup – dalo by se říci, že modernofilie byla nahrazena modernofóbií. Dnes tedy žijeme v epoše kritické reflexe moderních trendů, což vlastně znamená, že žijeme v momentě sebe-porozumění moderny. Podobně se Arthur Danto vyjadřuje o post-avantgardním umění – tvrdí, že v momentě sebe-porozumění či sebe-uvědomění (v návaznosti na Hegela) končí dějiny umění. O související problematice uvažuje třeba Fukuyama či Belting. Zároveň se dnes jedná o epochu akcelerace proměnlivosti (která má spíše klastrový charakter – podobně jako umění podle Gauthera), ale nikoli o epochu dějinných „logických“ návazností. Tyto otázky jsou v dnešním uměleckém provozu opravdu značně reflektovány, jak autorka i na velmi konkrétních příkladech z pražského galerijního prostředí názorně dokládá. Práci autorky hodnotím jako zdařilou hlavně v teoretické části. Analytická část prozkoumávající galerijní exempla je též podnětná, ale spíše jde o hrubší náčrty. Práci doporučuji k přijetí a navrhuji hodnocení 1-2 podle průběhu obhajoby. (Autorka se nemusí vyjadřovat ke všem mnou trochu nesouvisle nahozeným diskusním námětům, ale necht' si z nich některý vybere a šířeji ho okomentuje.)

Václav Hájek